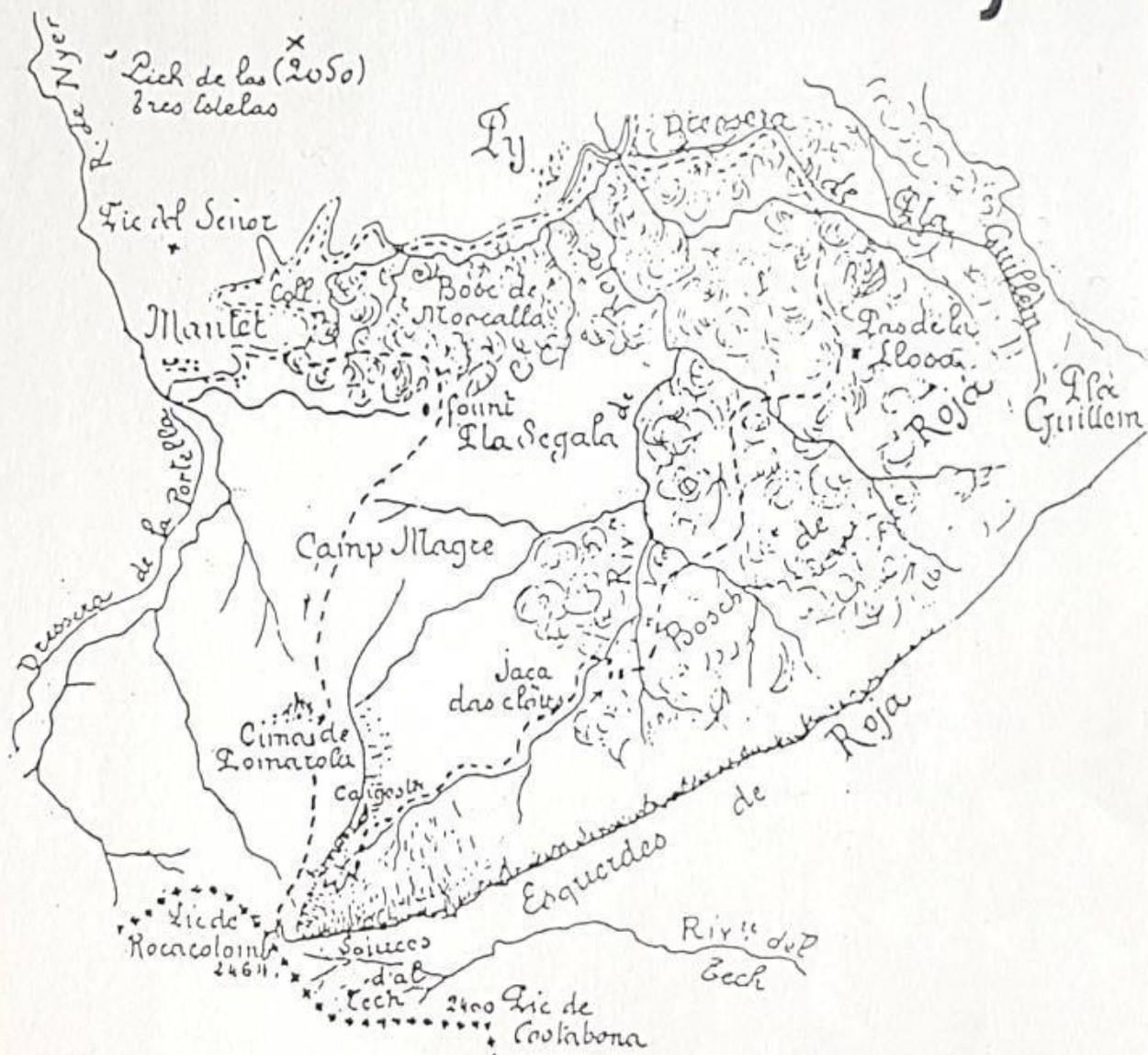

Una excursió a les Esquerdes de Rojà

Traduit d'En Narcisse Foulquier, per En Pere de l'Alsina

Tiré de Montagnes regalades Any 1919
Revista tradicionalista de l'Escola del Canigo

Una excursió a les Esquerdes de Roja

(ALT CONFLENT)

I. — Sahorra-Py

Al mes de juliol del 1915 me trobava a *Sahorra*, estiuhejant en la família del meu cosí, *En Joan N...*, restaurador y emprenedor de transports. Feya ja uns quants anys que havíem projectat, ensemps, una pujada a Canigó; destorbat per varies circumstancies, eix propòsit no havia pas pogut realitzar-se fins allavors. Lo meu cosí, qui desitjava molt ferme admirar la bella montanya, reprengué, aquell estiu, el projecte tant sovint afalagat¹, donant-me l'assegurança de fer tots los possibles pel dur a terme, esta vegada.

Donchs una nit, en havent sopat, instalats a la creuhera² enfront del restaurant, saborejavem una cigarreta y l'ayre, tan fresch com agradós, d'aquella encontrada, en lo període de les fortes calors, quant en Joan, aixecant-se tot d'una del seu silló, em digué: Espera'm un instant; et procuro una sorpresa. — Als pòchs minuts m'arribava, en efecte, seguit per un homenage d'una cinquantena d'anys, d'alta estatura, d'aspecte revingut, bigoti negre y fornit, l'ull viu, trempat y decidit. El company prengué lloch al cercol de la creuhera, y 'l meu cosí me 'l presentà sens embuts³. — « Lo meu amic, *En Ramón*, gran caçador d'isarts en nostres montanyes y caminador infatigable; ab ell, volgut meu, ja pots ben aguantarte, sinó...⁴ ». — Vaig saludar al dit Ramón, donantli l'enhorabona⁵. Entre dos refreschs, als quals lo nou vingut feu gran honor, li vaig exposar el nostre projecte, demanantli lo seu parer⁶ y 'l favor de'ns acompanyar.

Accedí *En Ramón* al meu doble desitg, però, ab sa véu

¹ Caresse; ² Rond-point; ³ Sans embages, sans périphrases; ⁴ Avec lui, mon cher, tu n'as qu'à bien le tenir, sinon; ⁵ Félicitations, compliments; ⁶ Avis, opinion.

clara y convincent « d'escala-cingles » empedrehit ¹, tan observador com entenimentat, el caçador d'isarts prosseguí: — « Una excursió a Canigó és molt bonica y temptadora de primer antuvi ²; no obstant, tinc millor que proposarvos. Veuereu ³: la pujada al pich, ab sa carretera per cotxes fins al tres quarts del camí, no ofereix pas res de ben peculiar; és no més al arribar al cim que 'ls excursionistes poden fruhir d'una vista magnífica y dels esplendors del sol exent; però, per lograrho, un hom té que fer grans preparatius, gastos costosos y, al moment vingut després d'una espèra poch agradable en mig del fret de la nit, vetaquí la boyra que us embolcalla y ; zast!... l'excursió ha fracassat ⁴. Lo fèt succeheix sovint; tots hi sòm exposats, com també a tants altres per l'estil ⁵.

Per tant us propono d'abandonar aquest projecte en favor d'un ó altre d'abdós següents, los quals ofereixen tots los aventatges d'una pujada a Canigó sens presentarne cap dels seus inconvenients; ademès, ens permetran de pendre nostres fusells y d'utilisarlos sobre uns fitons ⁶ que 'n valen la pena, sens exposarnos a les indiscrecions dels guarda-boschs y altres enfadosos ab kèpis qui roden, en aquesta estació ⁷, als entorns del tron del Rey de l'encontrada.

Podriem, si estèu conformes al meu parer, encaminarnos cap a *Py* y 'l *coll de Mantel*; devallar vers aquest vilatge ahont feriem una parada; pujar a la *portella* ⁸ de *Mantel* y seguir després lo crestall ⁹ de la serralada frontera fins als *llachs de Carencà*; al retorn, baxeriem a l'hostaleria de l'*Ull de Ter*, en la vessant espanyola, per pernoctarhi ¹⁰ y tornar de dret a dret a *Sahorra*.

O be, del *coll de Mantel*, trencar per l'esquerra, enfilarse al *bosch de Moscallò*, esmorzar a la *Fònt* situada al cim del replà, atravessar los vastes espays del *Plà Segalà* y del *Camp Magre*, arribar al *pich de Roca-Colòñ*, fer una deturada en aquest punt y 'ns dirigir vers la *Jaça dels Clots* ahont tranuytariem ¹¹. Lo sentdemà continuar per la travessia del *gran bosch de*

¹ Endureci; ² De prime abord; ³ Voici; ⁴ Echoué, raté; ⁵ Du même genre; ⁶ Buts; ⁷ Saison; ⁸ Brèche, ouverture; ⁹ Crête; ¹⁰ Y passer la nuit; ¹¹ Nous passerions la nuit.

Rojà y retornar a *Py* després d'haver tancat la gran corba resseguida ». ---

D'exos dos plans, ben establerts y debatuts, triarem lo primer, empèsos que estavem pel desitg ¹ de conèixer los *gorchs y llachs de Careença* dels quals es parla tant a Rosselló.

Lo meu cosí s'encarregà d'organizar l'excursió.

Los itineraris enclouhent, *abdòs* ², lo vilatge de *Py* en llur traçat, vaig proposar a 'n En Joan de 'l visitar la vetlla, ja que 'l deviem atravesar de nits lo lendemà; el cosí aprovà lo meu desitg y lo lendemà dematí, feyem cap ³ a *Py* per un temps soberch.

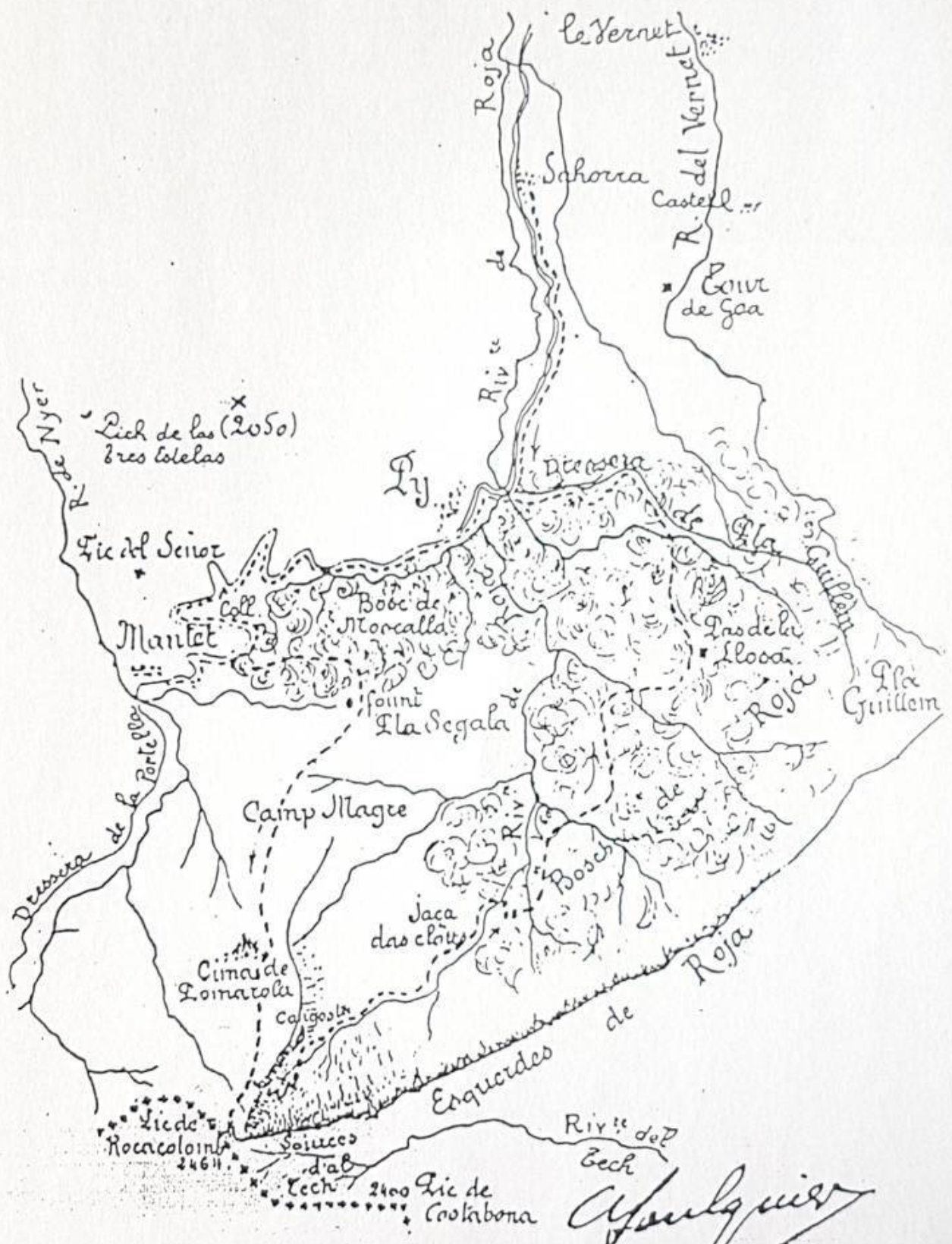
La visita de *Py* m'interessava per un doble motiu; aquest vilatge essent lo breçol de la familia de ma sogra — ¡ Déu l'liagi perdonada! — alhora ⁴ que la residència assignada al meu sogre — ¡ al cel sia! — pels seus començos de Receptor en l'administració de duanes. Hi sojornà uns quatre anys y, abans que marxar cap a l'indret ahont el eridava lo seu nou ofici, aquí fou que contractà 'l seu matrimoni.

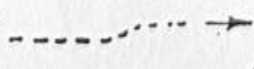
Sahorra y *Py* són relligats pel darrer troç del camí vehinal ⁵ venint de *Vilafranca del Conflent*; aquest camí segueix lo *riu de Rojà* de cap a cap, emmollantse ⁶ ab totes ses sinuositats. Eix riu, molt bonicoy, brolla ⁷ sobre un llit de roques; de natura torrentuosa, té una devallada ⁸ ràpit, rompuda per nombrosos *gorchs* endinsats al peu de saltants ⁹ sovint molt enlayrats; ses aygues cristallines dexen veure les truytes escalfantse 'l llóm ¹⁰ al sol ó llançantse, com sagetes ¹¹, al encalç ¹² del seu aliment. En certs punts és rublert d'arbredes frondoses y vorejat de fresques prades.

Les dues vessants de la vall són molt espadades ¹³; les roques hi emergeixen a tot arrèu ¹⁴, baix totes les formes, entre maciços ¹⁵ d'abedólls ¹⁶ y abets. A una gran alçada es dibuxen els contorns dels rèchs ¹⁷ excavats en cada pendent.

La vall és molt estreta; lo camí fou obert dins la mateixa roca que 'l desploma ¹⁸ a certs indrets; s'enlayra, per graus ¹⁹,

¹ Tous les deux; ² Nous nous dirigeons; ³ En même temps que; ⁴ Vicinal; ⁵ Epousant, se mouvant avec; ⁶ Coule; ⁷ Pente; ⁸ Chûtes d'eau; ⁹ Dos, lombes; ¹⁰ Flèches; ¹¹ Poursuite; ¹² Escarpées; ¹³ De tous côtés; ¹⁴ Massifs; ¹⁵ Bouleaux; ¹⁶ Canaux d'arrosage; ¹⁷ Sur-lombe; ¹⁸ Degrés.

Minerari recorreut:

Gaulguier

fins les primeres cases del vilatge ahont arribem després d'haver atravesat el riu sus d'un vell pont.

Py forma un agregat ¹ d'uns 430 habitants; és bastit en anfiteatre sus la vessant de la vall exposada al sol y al redós ² dels vents; lo terreny dels entorns (a l'altitut mitjana de 1000^m) és ben conresat; los productes que s'hi cullen: trumfes, fàsols ³ y pèsols xichs, són molt apreciats; los frets del hivern hi són menys rigorosos qu'a *Sahorra*, l'altitut de qual poble és inferior de 400^m. Per lo tant los habitants de *Py* tenen la facilitat de 's dedicar al conreu de la mel; lo rector del vilatge posseheix més de tres cents ruschs ⁴. La mel de *Py*, blanca y ben perfumada, té gran nomenada y rivalisa ab la que prové de les còmes ⁵ de la *Clapa*, coneguda baix lo nom de *mel de Narbona*.

Lo vilatge és compost de velles cases disseminades sens orde al llarch de petits carrerons tortuosos y mal enllosats. Els habitants, casi tots pagesos, són fexuehs ⁶ y, per la major part, poch comunicatius; calçen esclòps deü mesos de l'any.

Vaig demanar a n' En Joan que 'm conduhis a la casa payral de ma sogra. Tot fent via em presentà a sos parents y amiehs. Per tots ells, pel vells sobretot, era, jo, 'l gendre del Receptor L..., homè hò y alegre del qual se servava lo recort lo més grat.

La casa N... és una gran construcció situada a fóra, pro no gayre lluny del poble. Sa planta baxa ⁷ és sobrealçada: s'hi puja per una grahonada ab relleix menant de dret a dret a la cuyna; aquesta consisteix en una gran sala espayosa y enllosada; al entrarhi, tot seguit us atrau la vista sa gran xemeneya hont, cada any, per la matança del porch, s'hi fa bullir, en la gran caldera ⁸ d'aram, a copia de lions y de grans flamarades, tot aquell bé de Déu de menges greixoses y empebrades constituhint, per tota familia pagesa, axicon l'amaniment ⁹ del plat de resisença de cada dia, o sia l'ollada, los requisits ¹⁰, es a dir les llaminaries dels àpats ¹¹ de festes

¹ Agglomération; ² A l'abri; ³ Haricots; ⁴ Ruches; ⁵ Collines, coteaux; ⁶ Lourd; ⁷ Rez de chaussée; ⁸ Chaudron; ⁹ Assaisonnement; ¹⁰ Plats exquis; ¹¹ Repas.

